

Τα συστήματα Κοινωνικής Προστασίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προκλήσεις και προοπτικές

Κατ' αρχήν θα ήθελα και πάλι να πω ότι είναι μεγάλη η ευχαρίστησή μου που βρίσκομαι εδώ μετά από πρόσκληση της Ο.ΤΟ.Ε., για να μιλήσω για τις τελευταίες προκλήσεις.

Είναι λοιπόν μεγάλο προνόμιο να βρίσκομαι εδώ και μεγάλη μου χαρά που θα μιλήσω για τις νέες προκλήσεις της κοινωνίας μας. Θα ήθελα να σας μιλήσω λίγο για το τι κάνουμε στον ΟΟΣΑ γι' αυτό το θέμα.

Και θα πρέπει να πω ότι το 1996, οι διάφοροι υπουργοί, διαφόρων χωρών, ζήτησαν να εκπονήσουμε κάποιες μελέτες για τις τελευταίες δεκαετίες και για το προφίλ της κοινωνικής ασφάλισης των τελευταίων ετών.

Εκπονήσαμε λοιπόν μια μελέτη σε όλες τις κοινωνίες που συμμετέχουν στον ΟΟΣΑ μεταξύ αυτών και η Ελλάδα, για να δούμε ακριβώς αυτές τις δημογραφικές αλλαγές στις οποίες αναφέρθηκε και ο προηγούμενος ομιλητής.

Και είδαμε ότι το κοινωνικό τοπίο αλλάζει δραματικά. Υπάρχουν πολλές προκλήσεις στις περιοχές ανάπτυξης νέων πολιτικών. Οι επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού κυμαίνονται από προβλήματα προϋπολογιστικά, κοινωνικά, καθώς επίσης και από επιπτώσεις στη χρηματαγορά και σημαντικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή πολλών ανθρώπων.

Ακριβώς λόγω αυτών των δημογραφικών αλλαγών, στις επόμενες δεκαετίες θα δούμε να εξελίσσονται πολύ διαφορετικά τα πράγματα και θα ήθελα να σας δώσω μερικά από τα πιο σημαντικά στοιχεία αυτής της μελέτης, τα οποία αποτελούν ουσιαστικά ένα πολιτικό μήνυμα προς τους αρμόδιους υπουργούς της κάθε χώρας-μέλους του ΟΟΣΑ, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα.

Πιστεύουμε ότι θα πρέπει να συζητηθούν κάποιες λύσεις και ούτως ή άλλως θα πρέπει να αναλάβουμε τις ευθύνες μας έναντι αυτών. Ας θέσουμε μερικά από τα βασικά ερωτήματα. Κατ' αρχήν η δημοσιονομική πίεση που ασκείται επί των προϋπολογισμών και η προβολή των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και των δαπανών τους.

Στα επόμενα 10, 20, 30 χρόνια θα αντιληφθούμε ότι όλα τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης θα αντιμετωπίσουν τεράστια προβλήματα ελλειμμάτων. Αν τα ελλείμματα εξαλειφθούν, θα χρειαστεί να υπάρξει μια τεράστια αύξηση των εισφορών, πράγμα που είναι και κοινωνικά και οικονομικά απαράδεκτο.

Το άλλο θέμα θεμελιώδους σημασίας, το οποίο έχουμε αντιμετωπίσει στη δουλειά μας είναι να δούμε μακροπρόθεσμα ορισμένα πράγματα, όχι με την άποψη ότι σε μακροχρόνιες αλλαγές εμείς δε θα συμμετέχουμε, γιατί θα έχουμε πεθάνει, αλλά διότι θα υπάρξει μια αλλαγή του τρόπου της ζωής των ανθρώπων, όταν θα συνταξιοδοτηθούν ,μετά από 5-10 χρόνια.

Ποια είναι τα κίνητρα που υπάρχουν μέσα στην αγορά εργασίας για να υπάρξουν συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, πώς φαίνονται αυτά τα πράγματα και ποιες είναι οι ανάγκες αλλαγής που παρουσιάζονται.

Αν δείτε τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, που είναι διαφορετικά σε κάθε χώρα, θα αντιληφθείτε ότι έχουμε πάρα πολλά κοινά σημεία, πολλούς κοινούς παράγοντες. Έτσι, θα πρέπει να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε εκεί από την άποψη των ανθρώπων που δημιουργούν πολιτικές και θέτουν τις πολιτικές κατευθύνσεις.

Ποιες είναι οι επιλογές που έχουμε για να αντιμετωπίσουμε αυτά τα βασικά ζητήματα που υπάρχουν και τα οποία πολλές φορές δεν αντιλαμβανόμαστε πάρα πολύ καθαρά, ιδίως οι πολιτικοί.

Ας δούμε λοιπόν μερικά από τα δημογραφικά στοιχεία αυτής της όλης συζήτησης¹. Είναι πολύ ενδιαφέρον να δούμε λίγο προς τα πίσω. Αυτό δείχνει ότι σε πολλές χώρες, μπορώ να σας δείξω όλο τον κόσμο, με την έννοια τι ξεκίνησε να γίνεται από το 1850 και μετά και τι συνέβη τα τελευταία 50 χρόνια στις κοινωνίες μας.

Οι κοινωνίες μας έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο ηλικίας σήμερα. Δεν υπάρχουν αυτά τα προβλήματα λόγω του "baby boom" που έγινε μετά το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά το γεγονός είναι ότι σχεδόν σε όλες τις χώρες αυτή η γραμμή πηγαίνει προς τα πάνω.

Που σημαίνει ότι τα τελευταία 50 χρόνια οι κοινωνίες του βιομηχανικού κόσμου γερνούν. Οι άνθρωποι ζουν περισσότερο και τα ποσοστά των γεννήσεων μειώνονται. Η αύξηση των γεννήσεων, το λεγόμενο "baby boom", είναι μια πολύ μικρή τάση που παρουσιάστηκε για πολύ λίγα χρόνια μετά το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Αυτό λοιπόν που πρέπει να πούμε, είναι "εντάξει, αυτό το ξέρουμε, αλλά ενδεχομένως αυτό έχει και κάποια θετικά αποτελέσματα". Η γήρανση του πληθυσμού έχει και θετικά στοιχεία αλλά έχει και κάποια αρνητικά που θα πρέπει να τα δούμε συνολικά.

Είναι θετικό ότι οι άνθρωποι ζούν περισσότερο, ότι είναι υγιέστεροι και ζουν περισσότερα χρόνια, ως συνταξιούχοι. Αυτό είναι αποτέλεσμα κάποιων σταδιακών αλλαγών των τελευταίων 100 ετών και είναι θετικό αποτέλεσμα.

Αυτά είναι ορισμένα τελευταία στοιχεία, ελπίζω ότι μπορείτε να τα διαβάσετε στην εισήγηση. Μπορείτε να δείτε τις διάφορες χώρες με διαφορετικούς αριθμούς πάνω στη διαφάνεια που δείχνουν ότι οι κοινωνίες γερνούν και αναφέρεται εδώ η αναλογία του αριθμού των ατόμων που είναι άνω των 65 ετών δια του αριθμού των ατόμων μεταξύ 15 και 64 ετών σε ποσοστό επί τοις εκατό.

Σε όλες τις χώρες αυξάνει, αλλά σε κάποιες χώρες αυξάνει περισσότερο από κάποιες άλλες. Στην Ιαπωνία π.χ. αυξάνει ταχύτατα. Που σημαίνει ότι οι Ιάπωνες γερνούν, συνολικά, ταχύτερα.

Το 2000, περίπου το 25% του πληθυσμού θα είναι άνω των 65 ετών. Στην Ιταλία το ποσοστό αυτό φτάνει στο 26%. Στον Καναδά θα είναι 18%. Όμως υπάρχει μια γενικότερη τάση και αν δείτε την Ιταλία, θα αντιληφθείτε ότι το 2050, το 70% του πληθυσμού, θα είναι πάνω από 65 ετών.

Και εκεί θα υπάρχει μια εντελώς διαφορετική κατάσταση, σε ό,τι έχει σχέση με την οικονομία της χώρας. Βέβαια, έχουμε συνειδητοποιήσει ότι αυτές οι προβολές στο μακρινό μέλλον είναι και κάπως υποκειμενικές. Μπορεί να αλλάξουν τα πράγματα σε ό,τι έχει σχέση με το ποσοστό των γεννήσεων και εν τω μεταξύ περιπτώσει, αυτού του είδους οι προοπτικές αλλάζουν.

Θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και τη μετανάστευση προς κάποιες χώρες και το προσδοκώμενο όριο ζωής, για να έχουμε πιο αντικειμενικές προβολές στο μέλλον. Αυτό που μπορούμε να αντιληφθούμε εδώ, είναι ότι η διαφορά δεν είναι πάρα πολύ μεγάλη. Αλλά το 2030, δηλαδή σε 30 χρόνια, θα έχει πολύ μεγάλη διαφορά. Σήμερα η διαφορά δεν είναι ορατή.

Η συνολική αναλογία νέων και γέρων το 2030 θα είναι εντελώς διαφορετική αν υπάρξει ένα "baby boom" που αρχίζει από σήμερα. Έτσι λοιπόν, για πρακτικούς λόγους, δεν μπορούμε να πούμε στους πολιτικούς ότι θα πρέπει να δώσουν αυτή τη στιγμή βάση στη γεννητικότητα για να λύσουν ενδεχομένως τα προβλήματα που θα υπάρξουν μετά από 30 χρόνια.

Επιτρέψτε μου να σας πω μερικά πράγματα αυτή τη στιγμή για τις προκλήσεις που αναφέρονται στα διάφορα πεδία. Και ορισμένες από τις λύσεις που ενδεχομένως θα δημιουργήσουν μεγάλες αλλαγές.

Στις δημόσιες συζητήσεις, γίνεται μεγάλη αναφορά στο δημοσιονομικό μέρος του όλου προβλήματος. Αυτό που σας δείχνω εδώ, σας δίνει την αύξηση του δημοσίου χρέους, αν δεν αλλάξει τίποτα στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, στα συστήματα φορολόγησης και των εισφορών.

Και αν η γήρανση του πληθυσμού συνεχίσει με τον ίδιο ρυθμό που υπάρχει σήμερα; Βλέπτετε εδώ ότι η εικόνα δεν είναι καθόλου αισιόδοξη, διότι πραγματικά το δημόσιο χρέος, ξεφεύγει πλήρως από τις δυνατότητές μας να το διαχειριστούμε αν δεν αλλάξει τίποτα από όλους αυτούς τους παράγοντες που ανέφερα.

Στην Ευρώπη, είναι εντονότερη η αλλαγή. Η δεύτερη καμπύλη αναφέρεται στην Ιαπωνία και η τελευταία στις ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ, υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που δίνουν στοιχεία νεότερου πληθυσμού και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης είναι εντελώς διαφορετικά απ' ό,τι στην Ευρώπη.

Αυτό δημιουργεί τη μεγάλη διαφορά που βλέπτετε στις καμπύλες. Στις ΗΠΑ, ασχολούνται με το θέμα της κοινωνικής ασφάλισης, αλλά καθόλου με τον ίδιο τρόπο. Ασχολούνται με το δημοσιονομικό μέρος της κοινωνικής ασφάλισης και όχι με τα υπόλοιπα που φαίνεται να μην είναι ιδιαίτερα πειστικά γι' αυτούς.

Το επόμενο που σας δείχνω εδώ, είναι μια εικόνα της αγοράς εργασίας. Τι έγινε στις κοινωνίες μας, η οριζόντια γραμμή αναφέρεται στην μέχρι σήμερα περίοδο, και ότι είναι στα δεξιά αυτής της γραμμής έχει σχέση με την προβολή στο μέλλον.

Το ενδιαφέρον είναι ότι σήμερα ο χρόνος εργασίας των ανθρώπων μειώνεται από το 1960 και μετά. Αυτή η γραμμή έχει πτωτική τάση και αν δείτε τη γραμμή των ανθρώπων που είναι σε ανεργία, η γραμμή αυτή αυξάνεται, που σημαίνει ότι υπάρχουν άνθρωποι που εισέρχονται στην αγορά εργασίας πολύ αργότερα, λόγω σπουδών, ή άτομα που παραμένουν συνταξιούχοι για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα.

Δηλαδή ο χρόνος της ζωής των ανθρώπων, εκτός εργασίας, εκτός παραγωγής αυξάνει. Θεωρούμε ότι είναι περίπου 50 από τα 60-65 χρόνια του μέσου όρου ζωής των ανθρώπων, τα οποία κάποια στιγμή περνούσαν μέσα στην παραγωγή, ενώ σήμερα από τα 67 χρόνια του μέσου όρου ζωής, περνούν περίπου τα 30 χρόνια ζωής του ανθρώπου μέσα στην παραγωγή και τα υπόλοιπα 38 χρόνια, στα πλαίσια των ευρωπαϊκών κοινωνιών τουλάχιστον, είναι χρόνια τα οποία ο άνθρωπος περνάει εκτός παραγωγής, είτε σε σπουδές, είτε στη σύνταξη.

Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει μια πολύ μεγάλη αλλαγή στο τρόπο της ζωής των ανθρώπων που τους επιτρέπει να σπουδάζουν περισσότερο και να είναι υγιέστεροι τα τελευταία χρόνια της ζωής τους, ώστε να ζουν περισσότερο.

Θα ήθελα να αφήσουμε αρκετό χρόνο για συζήτηση, γι' αυτό δε σας δείχνω όλες τις διαφάνειες που είχα ετοιμάσει. Εδώ είναι ένας πίνακας που σας δίνει μια συνολική άποψη των διαρθρωτικών αλλαγών και διαφορών στις διάφορες χώρες. Βλέπετε ότι η Ελλάδα αναφέρεται εδώ, βασισμένη σε στοιχεία του 1987-88.

Δεν είχαμε δυνατότητα να έχουμε πιο πρόσφατα στοιχεία. Αν όμως δείτε τον πίνακα αυτόν, που έχετε στα χέρια σας, θα δείτε ότι η πρώτη στήλη, δείχνει το μερίδιο της σύνταξης στο συνολικό εισόδημα των νοικοκυριών.

Και η Ελλάδα δείχνει ότι έχει ένα σχετικά χαμηλό τέτοιο μερίδιο, σε σχέση με άλλες χώρες. Αν το συγκρίνετε με την Ολλανδία, όπου το αποτέλεσμα αυτό είναι πολύ μεγάλο, δείχνει ότι υπάρχει μια διαφορετική κοινωνική διάσταση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Αυτό σημαίνει ότι η φτώχεια μεταξύ των συνταξιούχων είναι πολύ μεγαλύτερη στην Ελλάδα απ' ό,τι στην Ολλανδία. Με τον τρόπο αυτό, μπορείτε να κατανοήσετε την πρώτη στήλη αυτού του πίνακα.

Δεν εισέρχεται σε πολλές λεπτομέρειες, αλλά δείχνει ακριβώς τα σημεία εκκίνησης που έχουμε μπροστά μας. Έχουμε να κάνουμε αυτή τη στιγμή στην κάθε χώρα με αυτά και είναι πάρα πολύ διαφορετικά. Υπάρχουν διάφορες προτάσεις που διατυπώνονται, διάφορες πολιτικές που αναπτύσσονται ή που θέλουν να αναπτυχθούν. Αλλά θα πρέπει αυτές οι πολιτικές να λαμβάνουν υπόψη τους το γεγονός ότι οι λύσεις δεν είναι ομοιόμορφες για όλες τις χώρες.

Ακριβώς διότι το σημείο εκκίνησης είναι διαφορετικό. Αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε είναι να αντιληφθούμε ποια είναι τα βασικά συστατικά των λύσεων που βλέπουμε. Αν θέλουμε να διατηρήσουμε τα σημερινά συστήματα και αν θέλουμε να έχουμε μια δημοσιονομική οικονομική ισορροπία, θα πρέπει να αυξήσουμε τις εισφορές.

Αυτό είναι εντελώς απαράδεκτο. Αυτό θα κάνει την εργασία τόσο ακριβή ώστε θα επιδεινώσει τα προβλήματα της αγοράς εργασίας. Έτσι λοιπόν είναι μια επιλογή που οι πολιτικοί δεν μπορούν να έχουν.

Δεν μπορούν, μέσω των συστημάτων των εισφορών να δημιουργήσουν αγορές που δε θα μπορούν να υπάρξουν στο σύνολο της παγκόσμιας αγοράς. Τα άλλα στοιχεία της λύσης, τα οποία προσπαθήσαμε να δούμε μέσω διάφορων προσομοιώσεων που καταφέραμε να κάνουμε είναι τα παρακάτω.

Ενδεχομένως οι άνθρωποι θα πρέπει να δουλεύουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη ζωή τους. Στις προσομοιώσεις προβολών στο μέλλον, είδαμε ότι αυτό μπορεί πραγματικά να έχει ουσιαστική επίπτωση. Πιστεύουμε δηλαδή, ότι αν οι άνθρωποι εργάζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και πληρώνουν εισφορές για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, αυτό θα έχει πολύ θετική επίπτωση στο πρόβλημά μας.

Όμως, θα πρέπει να δούμε το πρόβλημα και κοινωνικά. Οι τάσεις της κοινωνίας μας είναι ότι οι άνθρωποι θέλουν να παίρνουν τη σύνταξή τους νωρίς. Ακόμα και αν το όριο της ηλικίας συνταξιοδότησης είναι 65 ετών, υπάρχουν πάρα πολλοί άνθρωποι, που για πολλούς λόγους, συνταξιοδοτούνται νωρίτερα, σε πολλές χώρες.

Υπάρχει λοιπόν μια τέτοια κοινωνική τάση συνταξιοδότησης σε μικρή ηλικία, σε μικρότερη ηλικία τουλάχιστον, που πρέπει να γίνουν έρευνες επί του θέματος, αλλά εγώ θα πρέπει να προσεγγίσω το θέμα γενικά, αλλιώς θα πρέπει να εισέλθουμε σε λεπτομέρειες για την κάθε χώρα, που θα μας πάρει αρκετό χρόνο.

Υπάρχουν επίσης, διάφορα αντικίνητρα που αφορούν το δημοσιονομικό μέρος, υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που αφού συνταξιοδοτηθούν μετά από 3-4 χρόνια λυτούνται που είναι συνταξιούχοι και πολλοί απ' αυτούς θα ήθελαν να επανέλθουν στην αγορά εργασίας, όχι με πλήρη αλλά ενδεχομένως με μερική απασχόληση.

Μια σημαντική εικόνα της πολιτικής είναι το γεγονός ότι θα πρέπει να δίνει στους συνταξιούχους τη δυνατότητα να επανέλθουν ή να παραμείνουν στην αγορά εργασίας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και όχι να τους τιμωρεί για το γεγονός ότι έχουν πάρει σύνταξη.

Νομίζουμε δηλαδή ότι θα πρέπει να είμαστε λίγο πιο ευέλικτοι σε αυτό τον τομέα και θα πρέπει να σας πω ότι σε πάρα πολλές χώρες, όπως οι ΗΠΑ, υπάρχει και μια τέτοια αντιμετώπιση, όπου οι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν κατά πόσο θέλουν να παραμείνουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στην εργασία τους και όπου οι συμπεριφορές ποικίλλουν μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Οι άνδρες συνταξιοδοτούνται λίγο νωρίτερα, ενώ οι γυναίκες συνήθως έχουν την τάση να παραμένουν για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα στην εργασία τους. Αυτό που προσπαθώ να σας πω είναι ότι θα πρέπει ενδεχομένως, να λάβουμε υπόψη μας ότι οι άνθρωποι, αν έχουν την επιλογή να εργαστούν μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα, να μπορεί να το κάνουν.

Και αυτό θα αποτελέσει μια πολύ μεγάλη ανακούφιση και θα επιφέρει σημαντική διαφορά στο δημοσιονομικό μέρος. Δε μου ζητήθηκε να σας μιλήσω για τις κεφαλαιαγορές και τη χρηματοδότηση, διότι αυτό θα γίνει το απόγευμα. Αλλά θα ήθελα να σας πω με δυο λόγια, ότι όλες οι χώρες κινούνται, αυτή τη στιγμή, προς συστήματα προχρηματοδοτούμενα και οι τρόποι τους οποίους θα διαλέξουν για να επιλύσουν τα προβλήματα θα δημιουργήσουν τεράστιες διαφορές στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν τις ανισορροπίες.

Το να αυξήσουμε τα αποθέματα είναι μια ιστορία. Αλλά ο τρόπος με τον οποίο θα χρησιμοποιήσουμε τα αποθέματα αυτά είναι μια άλλη, πολύ ουσιαστική ιστορία που μπορεί να μας δώσει ουσιαστικές λύσεις και να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις και αλλαγές.

Η μετακίνηση της γενικότερης πολιτικής προς συστήματα του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα, του δεύτερου και του τρίτου καθεστώτος, ενδεχομένως θα λύσει κάποια προβλήματα, διότι οι δημογραφικές επιπτώσεις θα είναι ορατές στις περισσότερες χώρες μετά από 10 χρόνια.

Και αυτό είναι πολύ ουσιαστικό. Πολλοί από τους πολιτικούς σήμερα, ασχολούνται με το θέμα αυτό. Αλλά θα πρέπει να κατανοήσουμε ότι και η πολιτική δεν έχει πάντα το χρόνο να ασχοληθεί με τα προβλήματα που θα ανακύψουν μετά από 10-15 χρόνια. Ασχολείται με το σήμερα, π.χ. με το πρόβλημα της ανεργίας που υπάρχει σήμερα.

Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει εμείς, ως εμπειρογνώμονες, να τους πούμε ότι θα πρέπει σήμερα να ξεκινήσουμε. Διότι ο ορίζοντας δεν είναι πάρα πολύ ευρύς και πολύ σύντομα θα πρέπει να αντιδράσουμε αν δεν θέλουμε να βρεθούμε μπροστά σε αδιέξοδα.

Υπάρχουν χώρες, όπως η Ελλάδα, που θέλουν αυτή τη στιγμή να αλλάξουν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και, αν αυτή τη στιγμή αλλάξουν τα κίνητρα σε ό,τι έχει σχέση με τη φορολόγηση και τη συνταξιοδότηση, ενδεχομένως θα ανοίξουν ένα παράθυρο από το οποίο θα μπουν οι λύσεις που θα χρειαστεί να δημιουργηθούν μετά από 10-15 χρόνια.

Είναι πολύ σωστό να μην περιμένουμε την τελευταία στιγμή και να μη αντιδράσουμε σε στιγμές κρίσης. Άλλωστε οι επιλογές που θα έχουμε τότε, θα είναι πολύ δραστικές και ενδεχομένως άδικες για μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Χρειάζεται λοιπόν, να κάνουμε κάποια πράγματα σήμερα. Γιατί επί της ουσίας οι απαντήσεις δεν θα είναι αισιόδοξες αν δοθούν σε στιγμές κρίσης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον κ. Blommestein, για όλα τα στοιχεία που μας έδωσε, όσον αφορά και το διεθνές περιβάλλον, τα μακροοικονομικά στοιχεία καθώς και που μας εξήγησε το παλιό ρητό που λέει “των φρονίμων τα παιδιά, πριν πεινάσουν μαγειρεύουν”. Δηλαδή από τώρα θα πρέπει να κάνουμε όλα εκείνα τα βήματα, ώστε να μην έχουμε μετά από κάποια χρόνια δραστικές παρεμβάσεις που θα δημιουργήσουν μεγαλύτερες αδικίες στις ευρωπαϊκές αλλά και τις παγκόσμιες κοινωνίες.

Θα ήθελα τώρα να καλέσω στο βήμα τον κ. Κ. Κρεμαλή και τον κ. Π. Τήνιο, για να μπούμε στο δεύτερο μέρος. Δεν θα κάνουμε το διάλειμμα που έχει προσδιορισθεί γι’ αυτή την ώρα, γιατί αργήσαμε να ξεκινήσουμε.

Το δεύτερο μέρος, όπως είπα και προηγούμενα, αφορά τα επικουρικά ταμεία και ο κ. Κ. Κρεμαλής, που θα πάρει πρώτος το λόγο, είναι Καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών και Πρόεδρος και Δ/ντής του Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Κοινωνικών Ασφαλίσεων Υγείας και Πρόνοιας, θα προσεγγίσει το θέμα “Ο ρόλος των Επικουρικών Ταμείων στην Ελλάδα”.